

**UCHWAŁA NR LII/425/2018
RADY MIEJSKIEJ W GOGOLINIE**

z dnia 13 czerwca 2018 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2018 - 2020”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994 i 1000) w związku z art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2018 r. poz. 998), Rada Miejska w Gogolinie uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Gminny program wspierania rodziny na lata 2018 – 2020” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gogolina.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Gogolinie

Piotr Czok

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr LII/425/2018
Rady Miejskiej w Gogolinie
z dnia 13 czerwca 2018 r.

"Gminny program wspierania rodziny na lata 2018 - 2020"

Wprowadzenie.

"Gminny program wspierania rodziny na lata 2018 - 2020" stanowi rozwinięcie Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Gogolin na lata 2016 – 2020, w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną. Jednym z celów strategicznych tego dokumentu jest drugi cel główny: „*Wzmacnianie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży*” oraz cel szczegółowy: „*wspieranie i zintegrowana pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo oraz zagrożonym kryzysem*”. Cele te obejmują zadania gminy w zakresie wspierania rodziny, określone ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W ujęciu systemowym dotychczasowy prymat prorodzinnych form opieki został zastąpiony prymatem form pracy z rodziną w środowisku lokalnym.

Faktem jest, że każda rodzina pozostawiona bez pomocy w zakłętym kręgu dysfunkcji, to zaniedbany, pozostawiony sobie niewykorzystany potencjał następnego pokolenia. Sytuacja demograficzna wskazuje, że żadne społeczeństwo, lokalne środowiska nie mogą sobie pozwolić na takie straty. Realizując prymat pracy z rodziną w środowisku lokalnym, należy uruchomić całą aktywność, siły, środki środowiska i wykorzystać dostępne metody działania w zakresie wzmacniania i rozwoju rodziny.

Przedstawiony program przygotowano w oparciu o: dane statystyczne, informacje z analiz instytucji środowiska lokalnego, analizę rodzinnych wywiadów środowiskowych i innej dokumentacji Ośrodka Pomocy Społecznej w Gogolinie, w oparciu o opinie zebrane podczas panelowych spotkań z lokalnymi ekspertami oraz literaturę specjalistyczną. Program ukierunkowany jest na wzmocnienie i skoordynowanie elementów środowiskowej pracy z rodziną, poszerzenie dostępności usług w postaci poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, rodzinnego, socjalnego), wczesnej interwencji w rodzinach zagrożonych utratą swoich naturalnych funkcji, a także intensywnej, wszechstronnej pomocy rodzinie biologicznej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Każde działanie planowane w ramach programu, uwzględnia możliwości rozwojowe rodziny i jej zdolności do przezwyciężania braków i pokonywania trudności oraz wolę współpracy i współdziałania. Należy podkreślić, że działania na rzecz rodziny to działania na rzecz całego środowiska, a wspieranie rodziny przyczynia się do rozwoju wzmocnienia więzi w całej społeczności lokalnej.

Zawarte w niniejszym programie propozycje pomocowe wspierają rodzinę naturalną w jej rozwoju i prawidłowym funkcjonowaniu, obejmują wsparciem rodziny w trudnej sytuacji zdrowotnej, niezaradne, zagrożone różnego typu patologiami. Program kierowany jest również do rodzin głęboko zdemoralizowanych, które pozbawiono prawa do wychowywania swoich dzieci. Oferta pomocowa kierowana jest również do dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym i opuszczającą instytucjonalne i rodzinne formy opieki zastępczej. Instrumentem realizacji programu będą między innymi fakultatywne projekty pracy socjalnej (załączniki nr 1-3).

Koordinatorem wdrażania programu będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Gogolinie, realizatorami wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej instytucje i organizacje środowiska lokalnego.

Rodzina, jako podstawowe środowisko wychowawcze

Potocznie rodzinę postrzegamy, jako środowisko pełne miłości, ciepła, bezpieczne i chroniące przed wszystkim, co złe – miejsce manifestowania uczuć i doznawania szczęścia. Rodzina definiowana jest na wiele sposobów: jako środowisko społeczne (wychowawcze), grupa społeczna (wychowawcza), instytucja społeczna (wychowawcza) lub czynnik socjalizacyjno-wychowawczy. Prawidłowo funkcjonująca rodzina ma pełne kompetencje by zapewnić swym członkom szczęśliwy, harmonijny rozwój. Rodzina jest pierwszym, podstawowym środowiskiem wychowawczym człowieka. Istnieją różne typy rodzin i różne reprezentowane przez nie postawy, co wpływa, na rodzaj postaw społeczno - moralnych dzieci i młodzieży wychowujących się w tych rodzinach. Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest wartością, której – w odniesieniu do jednostki, jak i globalnie do całego społeczeństwa- nie można niczym równoważnym zastąpić.

Rodziny funkcjonują w różnych formach: na bazie małżeństwa, konkubinatu, związku partnerskiego; społeczeństwa wykształciły tzw. alternatywne formy rodziny: niepełną, zrekonstruowaną, zastępczą a także rodzinny dom dziecka.

Rodzina, zarówno duża, mała, czy alternatywna spełnia w społeczeństwie wiele funkcji. Funkcje te można podzielić na cztery grupy: pierwsza to prokreacja, druga, zabezpieczenie podstawowych potrzeb członkom rodziny, trzecia grupa polega na przystosowaniu dziecka do życia społecznego, wskazaniu odpowiedniego miejsca w społeczeństwie i grupa czwarta to funkcje, które socjalizują dzieci, uczą reguł zachowania uznanych za właściwe, prawideł postępowania w danym społeczeństwie i przekazywaniu przyjętego systemu wartości. Swoistą cechą środowiska rodzinnego jest to, że funkcje rodziny stanowią jednolitą, ograniczoną całość i nie mogą być realizowane oddzielnie. Jakikolwiek zaburzenie utrudniające realizację którejs z podstawowych funkcji z reguły, powoduje przejściową lub dłuższą niewydolność ogólnego funkcjonowania rodziny. Funkcje rodziny ulegają przemianie, zmienia się sama rodzina, jako system, układ wzajemnie oddziałujących na siebie elementów, czyli członków rodziny. Jednak niezależnie od tych zmian kobieta i mężczyzna pozostają współodpowiedzialni za swój związek i za całą rodzinę, która powinna zaspakajać podstawowe ludzkie potrzeby: miłości, bezpieczeństwa i przynależności. Autorytet rodziców powinien opierać się na ich dojrzałości i kompetencji, a relacje na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Rodzice roztaczając „parasol ochronny” nad swoimi dziećmi jednocześnie ustalają reguły i czytelny przekaz tego, co jest dobre, a co złe. Dzięki temu dzieci nabywają odpowiedni system wartości, norm oraz właściwe wzorce zachowań, mają przestrzeń do rozwoju i poczucie bezpieczeństwa. Swobodne stosunki między rodzicami i dziećmi, serdeczność, wzajemne zrozumienie i zaufanie tworzą idealny klimat domu rodzinnego, dając siłę i oparcie. Dobry przykład wyniesiony z takiego domu, chroni przed popełnianiem błędów życiowych i daje punkt odniesienia, do tego, co dobre, a co złe.

Zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodziny jest nie tylko niedojrzałość, niekompetencja, czy brak odpowiedzialności partnerów zakładających rodzinę. Zagrożeniom sprzyjają przemiany ustrojowe, ekonomiczne, emancypacyjne, kulturowe itp., mogą one silnie negatywnie wpływać na życie rodzin. Często u podstaw problemów rodziny leży bezrobocie spychające rodzinę na margines życia społecznego; bezrobocie połączone z ubóstwem, przynosi problem uzależnienia, rozbicia rodzin, emigracji zarobkowej rodziców. Zagrożenie bytu rodziny stanowi też ciężka choroba, niepełnosprawność, czy śmierć jednego z rodziców. Dla dzieci są to prawdziwe katastrofy życiowe, które powodują rozpad bezpiecznego świata, rodzice tracą autorytet, nie potrafią utrzymać statusu ekonomicznego i społecznego rodziny, nie potrafią dać poczucia bezpieczeństwa i stworzyć stabilnego środowiska wychowawczego. W każdej rodzinie występują napięcia, konflikty i kryzysy, ale nie każda rodzina potrafi samodzielnie, pomyślnie je rozwiązać. Określone w programie cele i instrumenty ich realizacji, to oferta pomocy w trudnych dla rodziny sytuacjach. Zgodnie z zasadą pomocniczości, nie wyręczając zbytnio rodziców wspierać należy ich starania tak, by dziecko mogło bezpiecznie funkcjonować w rodzinie naturalnej korzystając z optymalnych warunków rozwoju. Umieszczanie dziecka poza rodziną powinno być krótkotrwałą ostatecznością. Kompleksowa, intensywna praca z rodzicami biologicznymi powinna w możliwie krótkim czasie, umożliwić dziecku powrót do należycie spełniającej swoje funkcje rodziny. Głównym zadaniem i istotą polityki prorodzinnej jest ochrona dzieci przed wkraczaniem w zastępczy model opieki (rodziny zastępcze spokrewnione, zawodowe, rodzinne domy dziecka, domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze, interwencyjne, socjalizacyjne, wielofunkcyjne).

Podstawy prawne, założenia programowe.

Ratyfikowana przez Polskę Konwencja o prawach dziecka, stanowi, że „Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub, gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Taka opieka może oznaczać adopcję, polegać na umieszczeniu w rodzinie zastępczej lub, gdy jest to niezbędne, w odpowiedniej instytucji”. Prawo to zapisane jest również w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2018 poz. 998), nałożyła na gminy katalog obowiązków, które wyrażone są w *założeniach programowych*:

- 1) gmina tworzy odpowiednie warunki funkcjonowania rodzin;
- 2) gmina ma wspierać rodziny przeżywające trudności;
- 3) gmina ma zapobiegać występowaniu problemów opiekuńczo – wychowawczych w rodzinach;
- 4) gmina ma zapobiegać odbieraniu dzieci rodzinom naturalnym;

- 5) gmina ma współpracować z rodziną i różnymi podmiotami w zakresie powrotu dzieci pozostających w pieczy zastępczej do rodzin biologicznych;
- 6) gmina tworzy warunki do współpracy lokalnych instytucji i organizacji na rzecz wspierania rodziny;
- 7) gmina współpracuje z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i częściowo finansuje pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

Diagnoza

Zarys charakterystyki socjalno-bytowej i społecznej.

Dane GUS w Opolu na dzień 31 grudnia 2016 roku podają, że Gmina Gogolin liczy ponad 12,5 tys., mieszkańców, w tym 1 814 dzieci w wieku od 0 – 15 lat:

0 - 2 lat - 371 dzieci

3 – 6 lat - 448 dzieci

7-12 lat - 677 dzieci

13 – 15 lat - 318 nastolatków

Gmina Gogolin osiągnęła dodatni przyrost naturalny.

Gmina oferuje opiekę żłobkową, przedszkolną i szkolną. Wszystkie placówki, poza celami edukacyjnymi, realizują również zadania wynikające z obowiązku opieki, wychowania, szeroko rozumianej profilaktyki i współpracy z rodzicami i opiekunami dzieci korzystających z placówek. Dzieci i ich rodzice w każdej trudnej sytuacji mogą liczyć na pomoc specjalistów (pedagogów, psychologów, logopedów). Rozwiązanie problemów edukacyjnych ułatwiają dodatkowe zajęcia w szkołach i poza szkołami (OPS, biblioteka, GOK). Dopełnieniem i uzupełnieniem oferty szkół jest praca świetlic środowiskowych w Gogolinie i Obrowcu; placówki te umożliwiają dzieciom bezpieczne spędzenie czasu, pomoc w lekcjach, pomoc w rozwiązywaniu trudności (pedagog, psycholog) zarówno dzieci, jak i rodziców. Świetlice mają też swoją ofertę zabawy i rozrywki, a także wspierają dzieci żywnościowo.

Rodziny mają pełen dostęp do opieki zdrowotnej zarówno w mieście, jak i w gminie; poza podstawową opieką zdrowotną, obowiązkowymi szczepieniami do dyspozycji rodzin są specjaliści, dodatkowe szczepienia, programy profilaktyczne i badania przesiewowe. Zarówno w szkołach, jak i poza szkołami do dyspozycji rodzin jest szeroka oferta aktywnego spędzania czasu: wolny dostęp do placów zabaw i boisk na terenie miasta i gminy, hale sportowe, basen, korty tenisowe, ścieżki rowerowe, siłownie na świeżym powietrzu, kluby sportowe, imprezy, turnieje itp. Równie bogata jest oferta kulturalna umożliwiająca rodzinom nie tylko wspólne atrakcyjne spędzanie czasu, ale również rozwój zainteresowań i pasji. Gminny Ośrodek Kultury - Gminne Centrum Kultury dysponuje wyjątkowo szerokim wachlarzem ofert stałych, cyklicznych a także imprez okolicznościowych, koncertów, spektakli itp. Również biblioteka wraz z filiami poza czytelnictwem proponują ciekawe formy spędzania czasu w sferze kultury i sztuki. Na terenie miasta i gminy organizowanych jest wiele otwartych imprez okolicznościowych, festynów, koncertów. Wszystkie działania i inicjatywy na rzecz rodziny wspierane są przez organizacje pozarządowe środowiska.

W mieście i gminie nie ma rodzin bezdomnych. Rodziny poza mieszkaniem i domami własnościami, korzystają z wynajmu, z lokali komunalnych i socjalnych. Gmina systematycznie podejmuje wysiłek poszerzania bazy mieszkaniowej i poprawianiu standardu mieszkań, którymi dysponuje. Codzienne funkcjonowanie ułatwia rodzinom bogata sieć sklepów, dobre połączenia komunikacyjne i drogowe. Również poziom bezpieczeństwa sprzyja rodzinom gdyż systematycznie spada przestępczość w środowisku lokalnym a służby (policja, ochotnicza straż pożarna, straż miejska) chętnie angażują się w działania profilaktyczne na rzecz społeczności lokalnej.

Jak podaje GUS w Opolu w 2016 roku ponad 65% mieszkańców miasta i gminy było w wieku produkcyjnym; okoliczne zakłady pracy, własna aktywność gospodarza mieszkańców i praca poza krajem powodują, że bezrobocie w ciągu ostatnich lat jest coraz niższe i obecnie stopa bezrobocia spadła poniżej 6%. Z danych statystycznych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że spada liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z ponad 7% w 2015 roku do 5,95% w 2017 roku.

Do rodzin kierowane jest wsparcie finansowe na różne cele i w różnych formach:

Dodatki mieszkaniowe:

rok	2015	2016	2017
liczba świadczeń	67	67	113
kwota wypłacona	103.293 zł	160.856 zł	116.439 zł

Dodatki energetyczne:

rok	2015	2016	2017
liczba świadczeń	62	139	116
kwota wypłacona	9.816 zł	9.183 zł	8.166 zł

Stypendia szkolne :

rok	2015	2016	2017
liczba świadczeń	54	37	39
kwota wypłacona	21.299 zł	47.553zł	37.457zł

Świadczenia rodzinne w latach 2015 -2017

Zasiłki rodzinne z dodatkami w 2015 roku

rodzaj świadczenia	kwota świadczenia	ilość wypłaconych św	kwota wypł. św(w zł)
5 roku życia	89,00 zł		
5-18 roku życia	118,00 zł	łącznie 3.022 św	301.688
18-24 roku życia	129,00 zł		

Dodatki do zasiłku rodzinnego w 2015 roku

rodzaj świadczenia	kwota świadczenia	ilość wypłaconych świadczeń	kwota wypłaconych świadczeń (w zł.)
urodzenie dziecka	1 000.00 zł jednorazowo	25	25.00
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlop.wychowawczego samotnego wychowywania dziecka	400.00 zł	96	37.867
wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	185.00 zł	213	38.380
kształcenie i rehab.dziecka niepełnosprawnego	90.00zł	449	36.380
rozpoczęcie roku szkolnego	80,00 zł do 5 r.życia 100.00zł do 24 r.życia	226	17.860
podjęcie przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	100.00zł. jednorazowo	177	17.700
	105 zł gdy zamieszka w miejscowości w której jest szkoła 63zł gdy dojeżdża do szkoły	Łącznie 236	12.964

Świadczenia opiekuńcze 2015

rodzaj	Kwota świadczenia	ilość .wypłaconych św.	Kwota wypł.św.(w zł)
św. pielęgnacyjne	1.200.00zł	268	317.200
specj.zaś.opiekuńczy	520.00zł	81	40.768
zaś.pielęgnacyjny	153.00 zł.	3077	470.781

Zasiłki rodzinne z dodatkami w 2016 roku

Wprowadzono nowe świadczenia: miesięczne świadczenie rodzicielskie dla osoby, która nie ma prawa do zasiłku macierzyńskiego w kwocie 1.000.00zł;

Miesięczne świadczenie wychowawcze dla dziecka w rodzinie, do ukończenia 18 roku życia w kwocie 500.00zł.

Zasiłki rodzinne

rodzaj świadczenia	kwota świadczenia	ilość wypłaconych św	Kwota wypł.św(w zł)
Do 5 roku życia	95.00 zł		
5-18 rok życia	124.00 zł	Łącznie 4101	442.722
18-24 rok życia	135.00zł		

Dodatki do zasiłku rodzinnego w 2016 roku

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il.wypłaconych św.	Kwota wypł.św (w zł)
Urodzenie dziecka	1.000 zł jednorazowo	41	35.482
Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychow.	400,00 zł	123	48.111
Samotne wychowywanie dziecka	193,00 zł	293	53.600
Wychow. dziecka w rodzinie wielodzietnej	95.00zł	433	37.558
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	90,00zł do 5 roku życia 110zł 5-24 r. życia	Łącznie 247	24.241
Rozpoczęcie roku szkolnego	100.00zł jednorazowo	377	24.117
Podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	113zł dziecko zamieszka w miejscowości w której znajduje się szkoła 69zł dziecko dojeżdża do miejscowości w której znajduje się szkoła	Łącznie 311	20.596

Świadczenia opiekuńcze w 2016 roku

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	Ilość wypł.świadczeń	Kwota wypł.św(wzł)
Świadczenie pielęgnacyjne	1.300 zł	248	322.010
Specjalny zaś.opiekuńczy	520,00 zł	84	43.507
Zaś.pielęgnacyjny	153,00 zł	2911	445.383

Inne świadczenia w 2016 roku

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il.wypł.świadczeń	Kwota wypł.św.(w zł)
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka ze środków gminnych	500,00zł	141	70.500
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1 000,00zł	102	102.000
Świadczenie rodzicielskie	1 000,00 zł	299	279.023
Świadczenie wychowawcze	500.00 zł	7362	3.662.942

Zasiłki rodzinne z dodatkami w 2017 roku

Wprowadzono nowe świadczenie: jednorazowe świadczenie w kwocie 4 000.00 zł., z tytułu urodzenia dziecka z ciężkim lub nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu - Ustawa „Za życiem”.

Zasiłki rodzinne

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il. wypłaconych św.	Kwota wypł.św(wzł.)
Do 5 roku życia	95.00 zł.		
5-18 rok życia	124.00zł.	Łącznie 4668	516.961
18-24 rok życia	135.00zł.		

Dodatki do zasiłku rodzinnego w 2017

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il.wypłaconych św.	Kwota wypł. św(w zł)
Urodzenie dziecka	1 000.00 zł	33	28.337
Opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowaw.	400.00zł	154	59.554
Samotne wych.dziecka	193.00zł	374	70.152
Wych.dziecka w rodzinie wielodzietnej	95.00 zł	552	49.460
Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	90.00 zł do 5r.życia 110.00 zł powyżej 5 -24 roku życia	Łącznie 276	29.203
Rozpoczęcie roku szkolnego	100.00 jednorazowo	472	22.503
Podjęcie przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania	113.00 zł nauka w miejscowości w której jest szkoła 69.00 zł dojazdy do miejscowości w której jest szkoła	Łącznie 391	26.927

Świadczenia opiekuńcze w 2017 roku

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il.wypłaconych św.	Kwota wypł św(w zł.)
św. pielęgnacyjne	1.406.00 zł	337	468.843
specj.zaś.opiekuńczy	520. 00 zł	67	34.756
zaś.pielęgnacyjny	153.00 zł	2923	447.219

Inne świadczenia w 2017 roku

Rodzaj świadczenia	Kwota świadczenia	il.wypłaconych św.	Kwota wypł.św(w zł.)
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka ze środków gminnych	500.00 zł	118	59.000
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1.000.00 zł	92	92.000
Świadczenie rodzicielskie	1.000.00 zł	280	252.155
Jednorazowe świadc. z ustawy „Za Życiem”	4. 000.00 zł	2	8.000.00
Świadczenie wychowawcze	500.00 zł	11126	5.524.632

Zapewnia pomoc osobom uprawnionym do alimentów, dostarcza środki utrzymania dzieciom, których rodzice nie wywiązują się z obowiązku alimentacji.

Fundusz Alimentacyjny	2015 rok (w OPS od lipca 2015)	2016 rok	2017 rok
Liczba decyzji przyznających świadczenie	79	52	38
Kwota wypłaconych świadczeń	224.998.39zł	220.925.80 zł	182.800.00 zł.
Kwota uzyskanej od dłużników alimentacyjnych spłaty zadłużenia	od lipca 2015 r	23.847.04 zł.	81.482.50 zł.

Wybrane informacje pomocy społecznej z lat 2015-2017

Przyczyny udzielania rodzinom pomocy społecznej:

Powód trudnej sytuacji	Liczba rodzin w 2015	Liczba rodzin w 2016	Liczba rodzin w 2017

życiowej			
ubóstwo	159	173	138
bezradność w sprawach opieki-wych	96	104	97
w tym rodziny wielodzietne	11	10	7
w tym rodziny niepełne	28	30	24
przemoc	6	4	2
alkoholizm	50	48	46

Dożywianie dzieci

Rodzaju placówki	Liczba dożywianych dzieci w 2015	Liczba dożywianych dzieci w 2016	Liczba dożywianych dzieci w 2017
przedszkola	30	64	4
szkoły	80	78	3

Przemoc i alkoholizm to problemy niszczące całą rodzinę na wiele pokoleń. Choroba alkoholowa powoduje nieodwracalne szkody i prędzej, czy później zawsze prowadzi do przemocy wobec najbliższych i agresji wobec otoczenia. Szczególnie narażone są dzieci, którym rodzinna trauma zaburza rozwój i równowagę psychiczną, zmusza do życia w ciągłym lęku; w efekcie dzieci nie są w stanie poradzić sobie z żadnym problemem, reagują agresją na otoczenie, wchodzą w konflikty z rówieśnikami i dorosłymi. Środowisko lokalne w oparciu o przepisy prawa podejmuje wszelkie dostępne starania, by zmniejszyć skalę problemu i przeciwdziałać jego negatywnym skutkom.

Zespół Interdyscyplinarny z grupami roboczymi oraz Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ściśle współpracują, podejmując inicjatywy i realizując ustawowe zadania, mające na celu zapobieganie tym problemom, udzielanie rodzinom pomocy i wsparcia, także terapeutycznego, prawnego i materialnego. We współpracy z policją, prokuraturą i sądami uzyskiwane są decyzje z mocy prawa zobowiązujące do leczenia i terapii osób uzależnionych, sprawców przemocy a także skazania sprawców na karę pozbawienia wolności za przestępstwa przemocy wobec rodziny.

Przemoc w rodzinie

Procedura "Niebieskie Karty"	2015 rok	2016 rok	2017 rok
Liczba rozpoczętych procedur	32	20	5

Alkoholizm

GKP i RPA	2015 rok	2016 rok	2017 rok
Liczba wniosków w przedmiocie uzależnienia	31	18	13

Należy mieć świadomość, że ujawniany jest znikomy procent przemocy a także problemu alkoholowego. Szczególnie głęboko skrywana jest w rodzinie przemoc. Dlatego tak ważna jest świadomość i wrażliwość w środowisku lokalnym: współpracownicy, sąsiedzi, pracownicy służby zdrowia, nauczyciele, mogą pomóc zapobiec traumie informując o problemach rodziny.

Realizowany w ciągu ostatnich trzech lat Gminny Program Wspierania Rodziny pozwolił wzmocnić stale budowany system wsparcia rodzin. Pogłębieniu i zacieśnieniu uległa współpraca instytucji i specjalistów, którzy współpracują w Zespole Interdyscyplinarnym, grupach roboczych, Punkcie Poradnictwa Rodzinnego i Socjalnego, spotykają się na szkoleniach i w pracy z indywidualną rodziną.

W ciągu trzech lat realizacji programu pomocą otoczono 29 rodzin z 72 dziećmi w tym 3 dzieci niepełnosprawnych. W tym było 20 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji (49 dzieci) i 9 rodzin w kryzysie (23 dzieci). Były to rodziny zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, ze względu na zaniedbanie rodzicielskie, zagrożenie bezpieczeństwa i demoralizację dzieci (przemoc, uzależnienie). Z rodzinami pracowano w ramach indywidualnych planów pomocy rodzinie. Intensywna praca socjalna wsparta pracą z psychologami, pedagogami, poradnictwem prawnym, umożliwiła ustabilizowanie

sytuacji w rodzinach; ogrom problemów tych rodzin wymaga dalszej systematycznej pracy, monitorowania postępów i wzmacniania sukcesów. W 2017 roku zespół specjalistów pracujących z rodzinami wzmocnił asystent rodziny, który towarzyszy rodzinom w codziennym funkcjonowaniu wspierając, pomagając pokonywać trudności.

W latach 2015 – 2017 żadne dziecko z Gminy Gogolin nie trafiło do pieczy zastępczej.

W okresie realizacji programu w gminie funkcjonowało od 16 do 14 rodzin biologicznych (trzy rodziny zmieniły miejsce zamieszkania). Rodziny biologiczne to rodzice dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Obecnie w pieczy zastępczej przebywa 15 dzieci; zgodnie z ustawą gmina partycypuje w kosztach pobytu i utrzymania dzieci w pieczy zastępczej na poziomie od 10% w pierwszym roku pobytu do 50 % kosztów w trzecim roku.

Wydatki ponoszone przez Gminę za pobyt dzieci w pieczy zastępczej w latach 2015-2017

w rodzinach zastępczych/rodzinnych domach dziecka

Rok	Wydatkowana kwota (w zł.)
2015	33.062,94
2016	48.815,17
2017	60.690,74

w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Rok	Wydatkowana kwota (w zł.)
2015	126,7
2016	0
2017	0

Realizacja programu objęła również pracę z rodzinami biologicznymi tak, by dzieci mogły wrócić do bezpiecznego środowiska rodzinnego. Z propozycji współpracy skorzystało 7 rodzin. Jednak czas pokazał, że były to jedynie deklaracje i pozorne działania. Demoralizacja wszystkich rodzin jest tak głęboka, że nieobecność dzieci jest w pełni akceptowana przez rodziców, którzy czują się zwolnieni z wszelkiej odpowiedzialności i cieszą się brakiem ograniczeń. Wobec tych rodziców podejmowane są procedury przewidziane prawem, ale nie ma możliwości zmuszenia ich do podjęcia wysiłku zmiany sposobu funkcjonowania.

Warunki materialne rodzin systematycznie ulegają poprawie nawet w tych rodzinach, które nie osiągają dochodów z pracy zawodowej. Systematycznie wzrasta wysokość świadczeń rodzinnych, wprowadzane są nowe świadczenia. Szczególnie pozytywny wpływ na warunki materialne rodzin ma wprowadzone w 2016 roku świadczenie wychowawcze, popularne 500+. Świadczenie to wyprowadziło wiele rodzin z dziećmi ze sfery ubóstwa, mającego wyjątkowo destrukcyjny wpływ na rozwój i funkcjonowanie dzieci. Poprawa sytuacji materialnej rodzin skutkuje również niepokojącymi zjawiskami. Rodziny monitorowane przez pracowników socjalnych ze względu na dostrzeżone zagrożenia lub pojawiające się trudności, rezygnują z pomocy materialnej i starają się unikać kontaktu i współpracy.

W 2017 roku odnotowano rezygnację takich rodzin: 4 pełnych z 15 dzieci (w tym 3 rodziny wielodzietne) oraz 7 samotnych matek z 19 dzieci (w tym 2 wielodzietne); niepokojący jest również fakt, że wiele rodziców zrezygnowało z dożywiania dzieci w szkołach w chwili, kiedy sami muszą ponosić koszty dożywiania.

Bilans problemów i potrzeb

Odbiorcą oferty przedstawianego programu jest przede wszystkim rodzina i dziecko w niej wychowywane a wskazaniem udzielenia wsparcia, jest sposób i poziom realizacji przez rodzinę swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych.

Wyraźnie wyodrębnić można trzy poziomy funkcjonowania rodziny:

- 1) *rodziny normalne* charakteryzujące się pełnym składem osobowym, naturalną więzią biologiczną między rodzicami i dziećmi. Stosunki wewnątrz rodzinne oparte są na silnych emocjonalnych związkach między małżonkami i między każdym z rodziców a dziećmi. Konflikty w tych rodzinach mają naturalny przelotny charakter, wiążą się z codziennymi problemami, troską o dzieci, byt rodziny;
- 2) *rodziny zdeorganizowane* charakteryzują się trwałymi zaburzeniami struktury (rozwód, separacja, samotne rodzicielstwo, porzucenie, ciężka choroba, niepełnosprawność), do tej grupy zaliczono również rodziny rozbite

przez śmierć jednego z małżonków. W rodzinach zdezorganizowanych związki emocjonalne dzieci z rodzicami może cechować obojętność lub ostro manifestowana oziębłość. W wypadku rodzin rozbitych przez śmierć stosunki emocjonalne mają charakter pozytywny, jednak niepełność rodziny dezorganizuje funkcjonowanie wychowawcze. W rodzinach zdezorganizowanych układy ról także ulegają dezorganizacji, co najczęściej odzwierciedla się w osłabieniu funkcji opiekuńczych i kontrolnych nad dziećmi; funkcjonowanie tych rodzin może zakłócać trudna sytuacja materialna, często wynikająca z nieprawidłowego gospodarowania posiadanymi środkami;

3) *rodziny zdemoralizowane* (mogą być pełne lub zdezorganizowane), ich dominującymi elementami są konfliktowe stosunki wewnątrzrodzinne oraz dostarczanie przez rodziców negatywnych wzorców zachowań i wartości. Role w tych rodzinach są poważnie zdezorganizowane w związku, z czym dochodzi do zaburzeń w wychowawczo – opiekuńczym funkcjonowaniu tych środowisk rodzinnych. W rodzinach zdemoralizowanych dominują wzory skrajnego prymitywizmu życiowego i ubóstwa kulturalnego, praca zawodowa, edukacja szkolna często traktowane są, jako zło konieczne. Te rodziny, po zabraniu dziecka, kategorycznie odmawiają każdej formy współpracy.

Rodzina, której funkcjonowanie jest zaburzone nie potrafi pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i kryzysów, nie realizuje wystarczająco dobrze przypisanych sobie funkcji, zadań na rzecz swoich członków i na rzecz społeczeństwa. Taka rodzina jest rodziną dysfunkcyjną, która staje się źródłem przykrości, podłożem frustracji zarówno dorosłych jak dzieci. Członkowie rodziny przeżywają koszmar konfliktów, napięć i wzajemnych pretensji a ich ofiarą często jest najsłabszy element rodzinnego systemu, czyli dziecko – nie umiejąc radzić sobie ze swoimi problemami, sfrustrowani rodzice odreagowują swoje stresy na dzieciach.

Dysfunkcja rodzinna dotycząca dzieci może przybierać różne formy:

- 1) uzależnienia, choroba psychiczna w rodzinie;
- 2) przemoc fizyczna, psychiczna, maltretowanie i wykorzystywanie seksualne;
- 3) czynne odrzucenie i demoralizowanie dziecka;
- 4) psychiczne opuszczenie dzieci (nieobecność emocjonalna rodzica), chłód emocjonalny;
- 5) nadużycie emocjonalne, czyli używanie dziecka przez dorosłego do zaspakajania własnych potrzeb emocjonalnych (np.: czynienie z dziecka powiernika spraw dorosłych, tworzenie koalicji przeciw drugiemu rodzicowi);
- 6) przerost sztywnych wymagań nad okazywaniem miłości i czułości;
- 7) stawianie nieadekwatnych do rozwoju i możliwości dziecka wymagań;
- 8) infantylizowanie dziecka lub żądanie spełniania nadmiernych, perfekcjonistycznych oczekiwań;
- 9) nadopiekuńczość i nadmierna kontrola.

W rodzinie dysfunkcyjnej dziecko przestrzega bezwzględnie trzech destrukcyjnych dla niego zasad:

- 1) pierwsza nakazuje bezwzględne zachowanie milczenia na temat tego, czego dziecko doświadcza we własnej rodzinie. Dorosli wymagają by dziecko ukrywało swoje przeżycia zarówno wewnątrz rodziny, jak i poza nią;
- 2) druga wymaga od dziecka, aby nie obdarzało zaufaniem, ani członków swojej rodziny, ani nikogo obcego – ufając naraża się na doznanie krzywdy. Tym samym dziecko nie może czuć się bezpiecznie nawet we własnej rodzinie, stale doświadcza poczucia zagrożenia, czuje się słabe i niepewne;
- 3) trzecia nakazuje, by dziecko nie zagłębiało się w swoje emocje, nie zastanawiało się nad tym, co czuje, dlaczego i jakie są tego skutki. Kierowanie się tą zasadą oraz wzrastanie w zdezorganizowanym środowisku prowadzi do psychopatyzacji dziecka. Jaką miłością było kochane, tylko taką będzie kochało w przyszłości – innej nie zna. W ten sposób dysfunkcyjność przekazywana jest następnemu pokoleniu.

W naszym środowisku coraz więcej dzieci funkcjonuje w rodzinach „pozornie pełnych”. Ojciec rodziny pracując zagranicą w domu przebywa weekendowo lub rzadziej. Faktycznie więc, dziecko wychowywane jest przez matkę a kontakt z ojcem jest krótki, okazjonalny – jest świętem, nie codziennością. A pamiętać należy, że od szóstego roku życia dziecko dla prawidłowego rozwoju, zaczyna szczególnie potrzebować miłości ojca, jego autorytetu. Podejmując rozważania na temat profilaktyki i wspierania rodzin, poza dysfunkcjami wynikającymi bezpośrednio ze środowiska rodzinnego, należy zdawać sobie sprawę

z aktualnych zagrożeń związanych z dynamicznymi zmianami cywilizacyjnymi. Postawy wielu osób nacechowane są lękiem przed przyszłością (spowodowanym brakiem perspektyw), rozczarowaniem, sceptycyzmem wobec wartości ogólnospołecznych i brakiem autorytetów. Wiele małżeństw ulega rozpadowi, coraz więcej jest związków nieformalnych – ludzie dążą za wszelką cenę do osobistego szczęścia, nie czują się odpowiedzialni ani za partnera życiowego ani za wspólne dzieci. Często rodzice są zapracowani, nastawieni na zapewnienie jak najlepszych warunków materialnych swoim dzieciom, zapominając o ich wychowaniu. Pogłębiają się i są coraz bardziej widoczne różnice między bogatymi i biednymi, także między dziećmi.

Czynniki patologiczne mają stały udział w dysfunkcji rodzin, głównie mamy do czynienia z chorobą alkoholową, która ma wyjątkowo niszczycielski wpływ na całą rodzinę a trauma, jaką przeżywają dzieci pozostawia negatywne skutki na całe ich życie.

Z dokumentacji Ośrodka Pomocy Społecznej w Gogolinie wynika, że wszystkie rodziny, z których Sąd Rodzinny skierował dzieci do pieczy zastępczej, borykały się z problemem alkoholowym. Również problem przemocy w rodzinie ściśle wiąże się z występowaniem choroby alkoholowej.

Utrzymuje się stały poziom liczby rodzin, w których trudności, czy bezradność opiekuńczo-wychowawcza nie wiąże się z trudną sytuacją materialną rodziny, w tych rodzinach nie ma uzależnień, demoralizacji, przestępczości, czy złej woli; problem stanowi niski poziom intelektualny rodziców, niskie aspiracje edukacyjne, ograniczenia mentalne niechęć do zmian i rozwoju. Poziom minimum jest dla tych rodziców w pełni zadowalający niezależnie od potencjału możliwości ich dzieci. Niezbędne jest dotarcie do tej grupy rodziców z odpowiednią ofertą pomocową.

System wspierania rodziny wymaga dalszego rozwoju. Niezbędna jest szeroka informacja środowiska o zagrożeniach i problemach dotyczących rodziny; uwrażliwienie na wszystko, co stanowić może zagrożenie dobra i bezpieczeństwa dziecka. Daje to szansę na pozyskanie rodzin wspierających. Niezbędna jest promocja pracy socjalnej stanowiącej podstawę profesjonalnych działań pomocowych kierowanych indywidualnie do rodzin i grup dysfunkcyjnych środowiska. Wskazane jest powiązanie działań profilaktycznych z edukacją zarówno rodzin, jak i pracowników instytucji realizujących program. Niezbędne jest wzbogacanie dostępnego i indywidualizowanego specjalistycznego poradnictwa (terapię, warsztaty, rozwój pomocy specjalistycznej), w placówkach przedszkolnych, edukacyjnych i wsparcia dziennego, kierowana bezpośrednio do dziecka; w połączeniu ze wsparciem socjalnym to kompletny zestaw instrumentów pomocowych, kierowanych do rodzin zarówno tych, które wymagają wsparcia finansowego, jak i tych, które zachowują samodzielność materialną.

Inwentaryzacja zasobów

Rodzaj pomocy	Forma udzielanego wsparcia	Realizatorzy
----------------------	-----------------------------------	---------------------

<p>Działania na rzecz rodziny zagrożonej trudnościami w wypełnianiu swoich funkcji i przeżywającą te trudności.</p>	<p>Praca socjalna, z rodziną nastawiona na rozwiązanie długotrwałych problemów życiowych rodzin na wielu płaszczyznach (zdrowotnym, ekonomicznym, społecznym, zawodowym, prawnym), także w ramach kontraktów socjalnych, autorskich projektów pracy socjalnej, zindywidualizowanych planów pomocy.</p>	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej w Gogolinie we współpracy z instytucjami i organizacjami środowiska.</p>
<p>Pomoc w zaspokojeniu podstawowych potrzeb rodzin/ zapewnieniu środków utrzymania.</p>	<p>Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego wyprawki szkolne, stypendia, wyprawki świadczenia rodzinne, rodzicielskie, wychowawcze, pomoc materialna i rzeczowa, pomoc z zakresu prawa rodzinnego (uznanie ojcostwa, alimentacja itp.)</p>	<p>Urząd Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, org. pozarządowe</p>
<p>Programy pomocowe precyzyjnie kierowane do rodziny zagrożonej i przeżywającej trudności z wypełnieniem swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych</p>	<p>kierowane(fakultatywnie) do rodziców: Rodzinne Labirynty, Dobry Wieczór, szeroko rozumiane programy prof/educ (poradnictwo wsparcie itp.) kierowane (fakultatywnie) do dzieci: Korkomania, inne przygotowywane zależnie od potrzeb dzieci i rodziców, wypoczynek wakacyjny z programem psychokorekcyjnym</p> <p>Programy profilaktyki uzależnień</p>	<p>GKPiRPA Ośrodek Pomocy Społecznej placówki edukacyjne i opieki przedszkolnej</p> <p>Ośrodek Pomocy Społecznej GKPiRPA</p> <p>Pl. edukacyjne, świetlice środ. we współpracy z GKPiRPA, Ośrodek Pomocy Społecznej</p>
<p>Specjalistyczna pomoc rodzinie</p>	<p>praca Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Gogolin i grup roboczych (ochrona ofiar, terapia sprawców);</p> <p>Długofalowa pomoc i wsparcie rodzin w ramach specjalistycznej pracy socjalnej z ofiarami przemocy;</p> <p>Pomoc osobom uzależnionym (indywidualna, kontrakty socjalne, programy, projekty pracy socjalnej)</p>	<p>Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Gogolin</p> <p>Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy ze specjalistycznymi placówkami.</p> <p>GKPiRPA, OPS, placówki służby zdrowia.</p> <p>OPS we współpracy z GKPiRPA oraz</p>

<p>Opieka dzienna, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci.</p> <p>Poprawa warunków mieszkaniowych rodzin i dzieci opuszczających pieczę zastępczą</p>	<p>Długofalowa pomoc i wsparcie rodzin w ramach specjalistycznej pracy socjalnej z osobami współuzależnionymi.</p> <p>Szerokie poradnictwo, wsparcie, informacja</p> <p>Opieka świetlicowa w szkołach (pomoc pedagoga, org. czasu wolnego), opieka w świetlicach środowiskowych dożywianie, org. czasu wolnego, programy profilaktyczne), świetlice młodzieżowe (org. czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań). Imprezy sportowe, kulturalne, integracyjne;</p> <p>Dysponowanie lokali socjalnych i komunalnych; pozyskanie mieszkań chronionych, pomoc w utrzymaniu mieszkań/dodatki mieszkaniowe, pomoc w zasp. potrzeb mieszkaniowych (wyposażenie, utrzymanie, ogrzanie)</p>	<p>specjalistycznymi placówkami sł.zdrowia.</p> <p>Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Socjalnego w OPS</p> <p>placówki edukacyjne, GKP i RPA Urząd Miejski Org. pozarządowe Urząd Miejski GOK, GBP</p> <p>Urząd Miejski</p> <p>Ośrodek Pomocy Społecznej</p>
--	--	--

Określone niżej cele wymagają dynamicznego dostosowywania działań do potrzeb rozwojowych rodzin (systematyczne pogłębianie diagnozy). Potrzeba racjonalnego i oszczędnego gospodarowania środkami finansowymi wskazuje, by realizować wyznaczone cele i dostosowywać się do dynamiki zmian poprzez programy celowe. Działanie pomocowe kierowane do dziecka i rodziny powinny opierać się na następujących zasadach:

- 1) bliżej rodziny naturalnej – bez konieczności izolacji dziecka;
- 2) bliżej dziecka – najlepiej w rodzinie;
- 3) wcześniej – zanim problemy urosną i staną się trwałe;
- 4) lepiej – wykorzystując potencjał fachowców i najlepiej kadry aktualnie pracującej nad określonymi problemami z określonymi środowiskami;
- 5) krócej – tak, by nie uzależniać od pomocy;
- 6) taniej – unikanie form instytucjonalnej opieki na rzecz usług w środowisku lokalnym.

Przyjęcie powyższych zasad daje szansę na stworzenie jednolitego systemu wszechstronnej profilaktyki i pomocy środowiskowej umożliwiającej dziecku funkcjonowanie w rodzinie naturalnej lub powrót do niej w możliwie najkrótszym czasie.

Rozdział 1.

Cele główne i szczegółowe

1. Cel główny to zapobieganie zagrożeniom, wsparcie rodzin w rozwiązywaniu trudności w wypełnianiu przez nie funkcji wychowawczych i opiekuńczych. Ochrona dobra dziecka, ochrona przed dorastaniem poza rodziną naturalną.

2. Cele szczegółowe to:

1) wspieranie rodzin naturalnych w rozwijaniu zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczych i wychowawczych poprzez:

- a) pracę ogólnodostępnego Punktu Poradnictwa Rodzinnego i Socjalnego w Ośrodku Pomocy Społecznej w Gogolinie w godzinach popołudniowych (psycholog, specjalista pracy socjalnej);
- b) edukacja, pedagogizacja rodziców (rozwój wiedzy i umiejętności wychowawczych rodziców, profilaktyka uzależnień, profilaktyka zagrożeń i inne);
- c) zwiększenie własnej aktywności rodzin w zakresie poprawy trudnej sytuacji (także w ramach prowadzonej pracy socjalnej, uczestnictwa w zajęciach warsztatowych, korzystania z poradnictwa specjalistycznego);
- d) szeroka informacja o kierowanej do rodzin ofercie pracy socjalnej, świadczeń i usług środowiska lokalnego.

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe.

2) ochrona dzieci przed wkraczaniem w zastępczy model opieki poprzez kompleksową ofertę pomocy kierowaną do rodzin zagrożonych i przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji wychowawczych i opiekuńczych poprzez:

- a) prowadzenie kompleksowej, zindywidualizowanej pracy socjalnej z rodzinami zagrożonymi i przeżywającymi trudności w wypełnianiu swoich funkcji wychowawczych i opiekuńczych zgodnie z opracowanymi w Ośrodku Pomocy Społecznej procedurami;
- b) prowadzenie poradnictwa, treningów umiejętności społecznych i wychowawczych w Ośrodku Pomocy Społecznej;
- c) budowa grup wsparcia dla rodzin, szczególnie borykających się problemem uzależnienia oraz problemami opiekuńczo – wychowawczymi;
- d) realizacja projektów socjalnych dla rodzin; celem tych projektów będzie nabycie przez rodziców biologicznych umiejętności prawidłowego funkcjonowania w życiu rodzinnym i społecznym tak, by mogli odzyskać pełnię władzy rodzicielskiej.

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, GKP i RPA, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe.

3) doskonalenie form i metod pracy z rodziną zagrożoną i przeżywającą trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych:

- a) podnoszenie kwalifikacji, poszerzanie umiejętności realizatorów programu;
- b) informacja i edukacja środowiska celem pozyskania wsparcia dla rodzin i programu;
- c) pozyskanie rodzin wspierających i systematyczne włączanie ich w działania realizujące Gminny program wspierania rodziny;
- d) docelowo uruchomienie dla dzieci profesjonalnej placówki wsparcia dziennego.

Realizatorzy: Ośrodek Pomocy Społecznej, GKP i RPA, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe.

Ze względu na fakt, że cechą charakterystyczną sytuacji rodzin jest dynamiczna zmiana, wszystkie wymienione działania mogą być uzupełniane lub modyfikowane w taki sposób, by przyczynić się do skutecznej realizacji ustalonych celów.

Rozdział 2.

Adresaci programu

Rodziny niewydolne wychowawczo, opiekuńczo, niezaradne

Rodzina niewydolna wychowawczo, to ta rodzina, która nie spełnia swoich funkcji lub spełnia je nieprawidłowo. Niewydolność występuje zarówno w rodzinach pełnych, jak i niepełnych, zrekonstruowanych. Jeżeli niewydolność niezaradność wynika ze stanu zdrowia, trudnych warunków materialnych, mieszkaniowych, to skuteczne wsparcie i pomoc na tych płaszczyznach może szybko poprawić sytuację dzieci w rodzinie; jeżeli przyczyną niewydolności są uzależnienia, przestępczość, prostytutka to sytuacja dziecka w rodzinie wymaga szczególnych form specjalistycznej pomocy.

Rodziny dotknięte uzależnieniem, przemocą

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem, które kształtuje osobowość dziecka, system wartości, poglądy i styl życia. Rodzice zawsze są wzorem dla dzieci, także wtedy, gdy tym wzorem nie powinni być. W przypadku rodzin zdeorganizowanych, rodzina nie jest w stanie realizować swych podstawowych funkcji, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Uzależnienia i przemoc domowa są powiązane z sobą, są przyczyną i objawem dysfunkcji rodziny. Problemy te są głęboko skrywane przez rodzinę - trudno przyznać, że najbliższa osoba dopuszcza się przemocy, krzywdzi na różne sposoby. Ukrywanie problemu nie poprawia sytuacji ofiar, czy osób współuzależnionych, akty przemocy powtarzają się a uzależnienie pogłębia. To bardzo bolesny i poważny problem społeczny, cierpią z jego powodu całe rodziny, szczególnie traumatyczne przeżycia towarzyszą dzieciom, które powielają w dorosłym życiu zachowania, jakich padli ofiarą lub byli świadkami. Często problemy te zauważalne są na zewnątrz dopiero wówczas, gdy nasilają się problemy wychowawcze z dziećmi, proces degradacji psychicznej jest już bardzo zaawansowany, a zdarza się, że dopiero wtedy, gdy dochodzi do zagrożenia życia.

Rodziny w kryzysie w związku z przeżywaną trudną sytuacją (niepełnosprawność, ciężka choroba, śmierć, wypadek losowy itp.)

Kryzys w rodzinie to przejściowa dezorganizacja życia rodzinnego wymagająca wprowadzenia zmian w celu przywrócenia równowagi. Prawidłowo funkcjonująca rodzina sama lub z niewielką pomocą z zewnątrz potrafi poradzić sobie z sytuacją kryzysową. Rodziny niewydolne przed wystąpieniem trudnej sytuacji, nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie, bez intensywnej profesjonalnej pomocy pozostaną w kryzysie przez długi czas, a ich niewydolność ulegać będzie pogłębieniu przynosząc dzieciom w rodzinie nieodwracalne szkody.

Dzieci i młodzież zagrożona niedostosowaniem społecznym

Niedostosowanie społeczne to bardzo złożone pojęcie, na które składa się wiele kryteriów. Zjawisko zaburzeń w zachowaniu i patologii uwarunkowane jest głównie:

- 1) *środowiskiem rodzinnym* - jeżeli rodzina jest zdeorganizowana, dotknięta patologią to więzi między rodzicami i dziećmi są poważnie osłabione, dzieci boleśnie odczuwają wyobcowanie i odtrącenie. Rodziny takie są ogromnym zagrożeniem dla dobra swoich dzieci. Dla dziecka życie w takiej rodzinie jest ogromną krzywdą, dziecko stara się przeżyć w traumatycznych warunkach, które powodują, że staje się pełne agresji skłonne do łamania norm prawnych i moralnych. W rodzinach takich często dochodzi do zaburzeń rozwoju dziecka, zaniżenia osiągnięć w nauce, zaniżonych aspiracji społecznych;
- 2) *środowiskiem szkolnym* - które jest drugim ważnym dla dziecka środowiskiem rozwoju. Szkoła może stać się pierwotnym źródłem zaburzeń rozwoju ucznia. Czynniki szkodliwymi mogą być nieprawidłowe warunki życia szkolnego (przeludnienie klas, złe warunki lokalowe) oraz niedostosowany do możliwości dziecka system wymagań, nieprawidłowy sposób ich realizacji, niekorzystne dla procesu dydaktyczno-wychowawczego cechy nauczyciela-wychowawcy;
- 3) *środowiskiem rówieśniczym* - grupy rówieśnicze mają ogromny wpływ na zachowanie dziecka. Ustalają swoje zasady postępowania i zachowania, wysoko cenią siłę fizyczną, spryt, odwagę, zuchwałość, a często bezwzględność i pogardę dla ludzi. Członkowie takich grup często w sposób dezaprobowany społecznie manifestują swoją odrębność. Prowadzić to może do konfliktów z prawem, ucieczką w alkohol, czy narkotyki. Grupy rówieśnicze tworzą się spontanicznie, zwykle w bliskości miejsca zamieszkania i przyciągają dzieci pozbawione zainteresowania rodziców, zaniedbane, szukające akceptacji poza domem.

Dzieci i młodzież opuszczające instytucjonalne i rodzinne formy opieki zastępczej

Dzieci opuszczają zastępcze formy opieki tylko wtedy, gdy rodzina biologiczna odzyskała prawo do sprawowania władzy rodzicielskiej, a to oznacza, że rodzice podjęli starania i wysiłek, by nauczyć się prawidłowo wypełniać swoje funkcje. Powrót dziecka jest wielkim egzaminem dla rodziców i sprawdzianem, czy wykonana praca nad pozytywną zmianą jest trwała. Dobro i bezpieczeństwo dziecka wymaga, by rodzina pozostała pod nadzorem i korzystała ze wsparcia i pomocy instytucji środowiska i społeczności lokalnej. Niestety, młodzież opuszczająca zastępcze formy opieki, to zwykle osoby pełnoletnie, które wracają do rodziny biologicznej, która nie podjęła żadnych starań, by zmienić swój sposób postępowania. Rodziny te, czując się zwolnione z obowiązku wobec dziecka pogłębiają swoją dysfunkcję i uruchamiają proces wykluczenia społecznego. Jeżeli młody człowiek, który w czasie pobytu w opiece zastępczej uzyskał prawidłowe wzorce, ma własne plany trafi do tak zdegenerowanego

środowiska, jego szanse na prawidłowe funkcjonowanie są znikome. Tę zbieżność potwierdzają dane Ośrodka Pomocy Społecznej i PCPR. Środowisko lokalne, także dla własnego dobra powinno dać tym młodym ludziom szanse na własne, normalne życie, poza wpływem rodziny biologicznej (praca, mieszkanie).

Kadra instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny oraz rodziny wspierające

Nie ma żadnych wątpliwości, że dla dziecka najlepszym miejscem wzrastania jest kochająca go rodzina. Jednak życie niesie z sobą wiele trudnych sytuacji, z którymi rodzice nie zawsze potrafią sobie poradzić i nie zawsze chcą i potrafią szukać pomocy. Zadaniem specjalistów jest dotarcie do rodziny i działanie, które ułatwi rodzinie rozwiązanie problemów, a dziecku pozwoli pozostać w bezpiecznym środowisku rodzinnym. Fakt urodzenia w określonej rodzinie nie musi decydować o losie i przyszłości dziecka. Przedstawiany program w swych celach i sposobach ich realizacji zawiera skuteczną ofertę pomocy dla rodzin borykających się z różnymi dysfunkcjami. Trudne zadania pomocowe powierzone są przygotowanej, doświadczonej kadrze instytucji i organizacji, która już pracuje na rzecz rodziny. Program ma za zadanie wyspecjalizować poszerzyć ofertę pomocy tak, by spełniała wymogi ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

Ustawa między innymi nakłada też na gminy obowiązek ponoszenia kosztów pobytu dziecka w pieczy zastępczej (10%, 30% 50%), koszty te systematycznie rosną. Dla instytucji i organizacji środowiska jest to dodatkowy argument, by mobilizować siły, środki i skupić się na skutecznym pomaganiu tak, by pobyt dziecka w pieczy zastępczej był wyjątkową, krótkotrwałą koniecznością. Spójny system, skoordynowana pomoc rodzinie łączy działania instytucji z aktywnością środowiska. Przedstawicielami przyjaznego środowiska lokalnego są rodziny wspierające, które pomagają w opiece i wychowaniu dziecka, w prowadzeniu gospodarstwa domowego w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych i prawidłowych wzorców. Pozyskanie takich rodzin do systemu wspierania rodziny może stanowić nieocenione wsparcie.

Rozdział 3.

Promocja i monitorowanie projektu

Promocja projektu prowadzona będzie na stronach internetowych realizatorów projektu, placówek szkolnych i przedszkolnych, a także na imprezach środowiskowych z udziałem adresatów programu w formie np. kampanii informacyjnych.

Monitorowanie programu wyrażać się będzie gromadzeniem informacji dotyczących projektów celowych realizatorów, a także poprzez analizę statystyczną efektów zawierających się w danych:

- 1) liczba rodzin współpracujących, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych;
- 2) liczba rodzin, w których występuje przemoc domowa;
- 3) liczba rodzin, w których występuje problem uzależnienia;
- 4) ilość porad udzielonych przez specjalistów Punktu Poradnictwa Rodzinnego i Socjalnego;
- 5) liczba dzieci korzystających z opieki świetlic środowiskowych;
- 6) liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 7) liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej;
- 8) liczba rodzin wspierających uczestniczących w realizacji programu;
- 9) liczba rodzin, które z sukcesem zrealizowały opracowany plan pomocy rodzinie;
- 10) kwota wydatkowana na realizację socjalnych projektów celowych programu, z podziałem na źródło finansowania;
- 11) kwota wydatkowana na utrzymanie placówek wsparcia dziennego;
- 12) kwota wydatkowana na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej;
- 13) kwota wydatkowana na rodziny wspierające.

Analizę danych statystycznych Ośrodek Pomocy Społecznej będzie prowadził w I kwartale każdego roku obowiązywania programu.

Rozdział 4.

Rezultaty i finansowanie programu

Spodziewanym efektem realizacji "Gminnego programu wspierania rodziny na lata 2018-2020", ma być stworzenie skutecznego skoordynowanego systemu wsparcia i pomocy rodzinie. System ten powinien zapewnić specjalistyczną pomoc, poczucie bezpieczeństwa, także socjalnego oraz odpowiednie dla dziecka warunki rozwoju. Program powinien wzbogacić środowisko lokalne o profesjonalną placówkę wsparcia dziennego, rodziny wspierające i mieszkania chronione. W dalszej perspektywie program przynieść powinien również oszczędności finansowe związane z faktem pozostawiania dzieci w rodzinach naturalnych i powrotu z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych.

Realizacja programu zakłada wykorzystanie środków z budżetu gminy w zakresie odpowiadającym jej celom określonych w uchwale budżetowej na dany rok. Zadania określone w programie mogą realizowane ze środków pochodzących z innych źródeł.

Edukacyjno - Informacyjny Program "Rodzinne Labirynty"

Założenia Ogólne

Rolą rodziny, także w aspekcie biologicznego rozwoju dziecka jest nie tylko zrodzenie, karmienie i ubieranie potomstwa, nie tylko ochrona przed niebezpieczeństwami fizycznymi, ale również stworzenie dziecku sprzyjającej atmosfery uczuciowej, wpojenie poczucia więzi z rodziną i społeczeństwem oraz organizacja trybu życia - co łącznie zapewnić będzie niezbędny dla prawidłowego jego funkcjonowania komfort psychiczny.

Ustawa o pomocy społecznej, a przede wszystkim ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nakładają na gminę obowiązek stworzenia systemu wspierania, opieki nad dzieckiem i jego rodziną i przyjmuje, że adresatem działań pomocy społecznej jest rodzina, a jej wzmacnianie powinno być dyrektywą planowania i działania pomocowego. Szczególne obowiązki wobec rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji, wskazuje gminie ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

Trudna sytuacja rodziny powoduje nie tylko reperkusje w funkcjonowaniu jej dorosłych członków. Negatywne skutki odczuwają przede wszystkim dzieci. Są to skutki bezpośrednio dotyczące ich rozwoju fizycznego i psychicznego, ale także długofalowe, skutkujące brakiem samodzielności, umiejętności funkcjonowania w środowisku, co prowadzi do poszerzania się stref ubóstwa i deprivacji o następne pokolenia. Wyraźnie widać, że problemy te dotyczą rodzin w których rodzice dysponują ograniczoną wiedzą i umiejętnościami (zwykle w związku z niskim poziomem intelektualnym), często są to rodziny niepełne lub tzw. „pozornie pełne”, związki nieformalne, uwikłane w trudności w zaspakajaniu podstawowych potrzeb, ale także w problemy wewnętrzne: napięcia, konflikty, aż do patologii życia rodzinnego i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Projekt adresowany jest do rodziców:

- 1) niewydolnych, ze względu na własne ograniczenia;
- 2) niewydolnych wychowawczo i opiekuńczo, ze względu na brak kompetencji wychowawczych;
- 3) rodzin biologicznych; dysfunkcyjnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym a w związku z tym, niewydolnych wychowawczo.

Cele projektu:

- 1) edukacja i informacja: wyposażenie rodziców w narzędzie jakim jest podstawowa wiedza i umiejętności dotyczące opieki i wychowania dziecka;
- 2) profilaktyka w zakresie niedostosowania dzieci i młodzieży;
- 3) kontakt i współpraca (pogłębienie i zacieśnienie) z rodzicami niezaradnymi, dysfunkcyjnymi;
- 4) diagnoza uczestników pod kątem potrzeb w zakresie grup wsparcia;
- 5) bilans potrzeb w zakresie edukacji i informacji (których realizowany program niezaspakaja).

Przewidywane efekty projektu:

- 1) wzrost wiedzy i umiejętności opiekuńczych, wychowawczych rodziców;
- 2) poprawa warunków codziennego funkcjonowania i rozwoju dzieci w rodzinach;
- 3) poszerzenie wiedzy rodziców na temat zagrożeń dla dzieci pozbawionych oparcia w rodzinie;
- 4) poszerzenie lub doprecyzowanie oferty pomocowej kierowanej do rodzin.

Realizacja

Projekt socjalny realizowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach Gminnego programu wspierania rodziny, jako fakultatywny instrument osiągnięcia określonych celów programowych; działania prowadzone w dwóch etapach: od kwietnia do czerwca i od września do grudnia.

Finansowanie

Zgodnie z założeniami gminnego programu wspierania rodziny

Tematyka i harmonogram jest aktualizowany i modyfikowany zależnie od bieżących potrzeb środowiska

□DOBRY WIECZÓR ”– projekt pracy socjalnej z rodzinami przeżywającymi trudności z wypełnianiem swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych oraz z rodzicami biologicznymi dzieci pozostających w pieczy zastępczej.

Założenia ogólne

Przyjęte w ramach Gminnego programu wspierania rodziny rozwiązania wymagają specjalnego monitorowania realizacji ustalonych planów pomocy rodzicom biologicznym dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i rodzinom przeżywającym trudności z wypełnianiem funkcji opiekuńczych i wychowawczych; szczególną troską należy objąć te rodziny w okresie przerw w nauce szkolnej (wakacje, ferie), kiedy dzieci są szczególnie narażone na negatywne skutki braku opieki. Popołudniowe, wieczorne, weekendowe odwiedziny w środowisku domowym mogą poszerzyć i zweryfikować informacje o funkcjonowaniu rodziny, pozwolą wzmocnić prowadzoną pracę socjalną i dadzą szansę na ujawnienie sytuacji i rodzin, w których bezpieczeństwo dzieci może być zagrożone.

Dotychczasowe doświadczenia pracy socjalnej wskazują, że wiele środowisk korzystających z pomocy społecznej boryka się z problemami nadużywania alkoholu, z trudnościami w gospodarowaniu posiadanymi środkami; środowiska te zwykle nie chcą współpracować z pracownikiem w rozwiązaniu tego problemu, gdyż uważają, że taki problem nie istnieje. Pracownicy socjalni opierają się na informacjach ze środowiska lub własnych przypadkowych obserwacjach, a wywiady środowiskowe nie zawsze mogą potwierdzić tę wiedzę; wywiady środowiskowe przeprowadzane są w godzinach pracy, od poniedziałku do piątku – podopieczni Ośrodka, przygotowani do wizyty ukrywają istniejące problemy i trudności. W takiej sytuacji trudno ustalić współpracę, która daje szansę na rozwiązanie prawdziwych przyczyn braku samodzielności. Niezapowiedziane popołudniowe/wieczorne wizyty, także w weekendy, dają szansę na uzyskanie argumentów w postaci faktów, którym podopieczni nie będą mogli zaprzeczyć, a które będą podstawą współpracy nakierowanej na rozwiązanie prawdziwych przyczyn trudności w prawidłowym funkcjonowaniu. Przy dalszym braku współpracy, konieczne i zasadne jest wstrzymanie udzielanej pomocy.

Część rodzin to osoby aktywne zawodowo. Fakt ten wpływa na utrudnienie kontaktu (rodzice w pracy, dzieci w szkole) i monitorowanie sytuacji dzieci; nietypowe godziny odwiedzin umożliwią diagnozę i poszerzenie oferty pomocowej w tych rodzinach.

Odbiorcy projektu:

- 1) rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy zastępczej, rodziny przeżywające trudności z wypełnianiem funkcji opiekuńczych i wychowawczych;
- 2) rodziny współpracujące na bazie kontraktu socjalnego;
- 3) rodziny z którymi kontakt jest utrudniony z różnych względów.

Cel główny projektu

Monitorowanie także w okresie wakacji i ferii sposobu sprawowania opieki nad dziećmi, sposobu funkcjonowania rodzin korzystających z różnych form pomocy społecznej.

Cele szczegółowe:

- 1) sprawdzanie sposobu realizacji i efektów przyjętych planów pomocy;
- 2) monitorowanie zobowiązań dotyczących abstynencji;
- 3) kontrola sposobu wydatkowania środków pomocy społecznej w środowiskach problemowych i zagrożonych marginalizacją;
- 4) poszerzenie kontaktów z rodzinami aktywnymi zawodowo;
- 5) dialog ze środowiskiem sąsiedzkim rodzin problemowych.

Realizatorzy: pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej w Gogolinie.

Finansowanie: zgodnie z założeniami Gminnego programu wspierania rodziny.

„KORKOMANIA” - projekt pracy socjalnej z dziećmi przeżywającymi trudności edukacyjne

Założenia ogólne

W ciągu ostatnich dekad zaobserwowano systematyczny wzrost aspiracji edukacyjnych społeczeństwa; wykształcenie dzieci stało się jednym z najważniejszych celów życiowych większości rodziców. Ale zmianom tym towarzyszy jednocześnie narastające zróżnicowanie w warunkach materialnych rodzin oraz zróżnicowania środowiskowe, które tworzą bariery: materialną (posiadane środki finansowe przeznaczone na potrzeby dzieci nie zawsze wykorzystywane są zgodnie z przeznaczeniem), świadomościową (uwarunkowana aspiracjami rodziców, ich postawami wobec edukacji). Ubóstwo i niski poziom wykształcenia rodziców, to czynniki, które zwykle współwystępują, a ich negatywne działanie kumuluje się prowadząc do wyznaczenia grup dzieci, które są specjalnie narażone na niepowodzenia edukacyjne. Grupą taką, są dzieci zaniedbane opiekuńczo, wychowawczo - dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i zagrożonych dysfunkcją.

Dotychczasowe doświadczenie wskazuje, że dzieci wzrastając w rodzinach dysfunkcyjnych, jeśli nie otrzymają pomocy pograżają się w destrukcyjnym mechanizmie radzenia sobie. Piętrzą się ich problemy szkolne i w końcu rezygnują z nauki. Nie potrafią nawiązać kontaktu z prawidłowo funkcjonującymi rówieśnikami, żyją w izolacji, powielają rodzinne wzorce, będące źródłem dysfunkcji.

Skuteczne wspieranie dzieci z grup edukacyjnego ryzyka jest trudne, podejmowane przez szkołę działania pomocowe i kompensacyjne, często są mało skuteczne wobec tej grupy dzieci i pozbawione indywidualnego podejścia. Ubóstwo, niewykształceni, często dysfunkcyjni rodzice oraz swoista izolacja społeczna już na progu życia wyznacza tym dzieciom los. Większość z nich powiela losy życiowe swoich rodziców i taki sam model przekazuje własnym dzieciom. Realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej działania w tym zakresie wskazują, że indywidualna praca dziecka z „dobrym dorosłym” przynosi sukcesy edukacyjne i pozwala pokazać dziecku przeciwstawny do rodziców wzór osobowy, nie po to, by deprecjonować rodziców, ale po to, by przekonać dziecko, że można przyjąć inny wzór. Indywidualna praca z dzieckiem pozwala na wyrównanie jego różnorodnych deficytów rozwojowych, a pierwszy i kolejne sukcesy edukacyjne stanowią szanse na wyrwanie się z „błędnego koła” dysfunkcji pokoleniowej.

Odbiorcy projektu:

- 1) dzieci z rodzin, które mają trudności z wypełnianiem swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych;
- 2) dzieci borykające się z problemami edukacyjnymi;
- 3) dzieci unikające kontaktu ze szkołą, narażone na niedostosowanie społeczne.

Cel projektu:

Wspieranie dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i zagrożonych dysfunkcją w drodze do sukcesu edukacyjnego.

Zadania projektu:

- 1) określenie indywidualnego bilansu deficytów edukacyjnych dzieci;
- 2) określenie indywidualnego bilansu deficytów rozwojowych dzieci;
- 3) opracowanie i realizacja indywidualnych planów wyrównywania zdiagnozowanych deficytów w perspektywie doraźnej i długofalowej.

Realizatorzy projektu:

- 1) Ośrodek Pomocy Społecznej w Gogolinie;
- 2) Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Gminy Gogolin „Okaż serce innym”.